

6. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23.02.2023 № 2923-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>

Войцеховська Дар'я Миколаївна,
здобувачка вищої освіти бакалавра ННІ
№ 1 Національної академії внутрішніх
справ

Чеханюк Леся Володимирівна,
доцент кафедри конституційного права
та прав людини НАВС, кандидат
юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Захист прав людини, зокрема, дитини в умовах воєнної агресії російської федерації проти України з перших днів війни займає пріоритетне місце в нашій державі. Водночас, акцентування уваги на правах найбільш вразливих і незахищених категорій осіб, якими є діти, свідчить про намагання людей забезпечити подальший розвиток цивілізації, адже діти є майбутнім України. Діти потребують спеціального захисту державою та створення найбільш сприятливих умов задля їхнього розвитку та становлення особистості. З огляду на зазначене, війна забрала в українських дітей найцінніше, зокрема: дитинство, домівку, рідних, спокійний сон, можливість вчитися і розвиватися. Багато дітей втратили здоров'я, залишились назавжди скаліченими, чимало дітей загинуло. Їх важка доля вимагає постійної уваги і допомоги і з боку держави, і з боку міжнародних інституцій.

В умовах сьогодення за масової евакуації та переміщення людей, у тому числі дітей та сімей з дітьми, з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, значно зростають загрози їхньому життю та здоров'ю, а також підвищуються ризики вчинення щодо них різних форм жорстокого поводження, адміністративних чи кримінальних правопорушень, порушення інших їх прав. Безпека є базовою потребою дітей, від якої залежить якість їхнього життя. Створення безпекового середовища для дітей є ключовим пріоритетом держави, що сприятиме поверненню українських сімей на батьківщину.

Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), спираючись на міжнародні та європейські договори з прав людини, підкреслив потребу дітей в особливому

захисті у зв'язку з їхньою вразливістю. Отже, кожна дитина має право на такі заходи захисту, яких потребує її статус малолітньої особи, з боку її сім'ї, суспільства і держави [1]. Установлено, що нині прослідковується тенденція безумовного та максимального дотримання принципу забезпечення найкращих інтересів дитини, що забезпечується обов'язковістю виконання рішень ЄСПЛ як в Україні, так і в інших країнах, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод [2].

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III, дитина є особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше. Також, визначив, що дитинство є періодом розвитку людини до досягнення повноліття [3].

В Конвенції про права дитини (далі – Конвенція ООН), зазначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини [4].

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про охорону дитинства», дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів є дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні [3].

Діти, як ніхто інший, страждають від наслідків війни. Переміщення, розлука з сім'ями, сирітство – це лише деякі з проблем, з якими вони зіштовхуються. Відповідно до Статті 9 Конвенції ООН про права дитини, всі зусилля суспільства повинні бути спрямовані на те, щоб дитина виховувалася у рідній сім'ї. Дітей не можна розлучати з їхніми батьками, крім випадків, коли батьки не в змозі піклуватись про них належним чином або існує ризик життю та здоров'ю дитини. UNICEF робить все можливе, щоб діти, які постраждали від війни, могли повернутися до своїх сімей і жити в безпечних умовах. Для цього вони співпрацюють з державними та громадськими організаціями. Аби кожна дитина знайшла свою родину, UNICEF допомагає партнерам розвивати усиновлення та різноманітні сімейні форми виховання. Натомість, це:

- 1) опіка та піклування;
- 2) прийомні сім'ї;
- 3) дитячі будинки сімейного типу;
- 4) спеціалізований сімейний догляд (наприклад, взяття на виховання дітей з інвалідністю), а також послуга патронату над дитиною [5].

Крім того, була створена програма UNICEF задля гуманітарної підтримки під назвою «Спільно» – яка забезпечує дітей та їхні родини соціальними послугами та захистом. Іншими словами, дитячий фонд ООН співпрацює з урядом, місцевими органами влади, неурядовими організаціями, волонтерами та приватним сектором заради запуску й розвитку активностей у межах цієї програми [6]. Враховуючи

вищевикладене, ініціатива програм надає комплексну підтримку дітям та їхнім сім'ям, включаючи соціальні послуги та захист. Завдяки співпраці з державними органами, громадськими організаціями та волонтерами, UNICEF забезпечує дітям необхідну допомогу в складні часи, забезпечуючи тисячі дітей на отримання шансу на краще майбутнє в Україні та поза її межами.

Важливо глибоко підійти до питання роботи з травмами дітей у такий важкий період як війна. Йдеться не лише про діагностику, але й подальшу реабілітацію сімей, зокрема, дітей. А саме, які інструменти потрібно використати, аби витягнути дитину з складних психологічних станів. Нещодавно, Міністерством внутрішніх справ України (далі – МВС України) було підписано Меморандум про співпрацю з Gen. Ukrainian, завданням якого є посилення психологічної підтримки дітей України. Меморандум – це ще один крок вперед, спрямований на підвищення професійних компетенцій та навичок у сфері психологічного супроводу для психологів та вихователів Ліцеїв безпекового спрямування та національно-патріотичного виховання МВС України, а також працівників підрозділів Ювенальної поліції та Служби освітньої безпеки, задля того щоб вони мали всі необхідні інструменти для ефективної роботи з дітьми, які пережили травматичні події. Водночас, передбачає регулярні діагностичні спільні заходи для оцінки психоемоційного стану ліцеїстів та супервізії для фахівців [7].

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну пройшло понад 1000 днів. Однак, українські діти змушені рано ставати дорослими. Вони беруть відповідальність не тільки за себе, але й за своїх близьких та рідних. Враховуючи визначене, третій рік поспіль МВС України проводить благодійну акцію «Діти-герої». Метою акції є відзначення дітей, які постраждали від російської агресії, проявили себе під час повномасштабної війни та допомагають захисникам України. 31 травня 2024 року було відзначено 7 сміливих хлопців і дівчат зі всієї України. Кожен із яких – є прикладом, для багатьох дорослих. Переглядаючи історії лауреатів присутні не могли стримати сліз. Хтось з представлених дітей пережив ракетний удар, хтось був за крок від смерті, хтось попри особисту боротьбу із хворобою продовжує піклуватись про українських військовослужбовців, наближаючи нашу перемогу [8].

Таким чином, на основі зазначеного, можна зробити висновок, що права дітей у будь-якій державі мають мати особливе значення та посідати вагоме місце в системі захисту прав і свобод людини загалом, адже саме діти складають основу майбутнього для України. В умовах сьогодення, в яких знаходиться наша держава, як ніколи до того постають гостро питання прав дитини, що зумовлено багатьма загрозами їх фактичної реалізації. Воєнна агресія російської федерації проти України, вчинена з особливим цинізмом і жорстокістю, забрала дитинство та життя у значної кількості людей, скалічила долі та розлучила сім'ї. Враховуючи, що упродовж багатьох десятиріч міжнародна спільнота опікувалась питаннями прав дітей, намагаючись виробити такий механізм, який дозволяв би зреалізувати та розвивати деякі елементи на практиці. Безумовно, що наша держава слідує принципам, які вироблені світовою спільнотою у сфері захисту прав дитини і тим

самим підтверджує свій незмінний напрям просування та розвиток до цивілізованого європейського простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Верховний Суд «Сучасні виклики та актуальні проблеми захисту прав та інтересів дітей у цивільних та сімейних справах в умовах воєнного стану». 2023. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Zahist_ditei_voen_stan.pdf
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Про охорону дитинства: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 30, ст.142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
4. Конвенція про права дитини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
5. Кращий догляд для кожної дитини. UNICEF. 2024. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/family-for-every-child>
6. Спільно. UNICEF – програма гуманітарної підтримки сімей з дітьми в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support>
7. Портал МВС України «Посилюємо психологічну підтримку дітей: МВС підписало Меморандум про співпрацю з Gen.Ukrainian». 2024. URL: <https://mvs.gov.ua/news/posilujemo-psixologicnu-pidtrimku-ditei-mvs-pidpisalo-memorandum-pro-spivpraciju-z-genukrainian>
8. Портал МВС України «Діти-Герої 2024»: МВС відзначило маленьких лауреатів за сміливість під час війни. 2024. URL: <http://surl.li/wkqrkl>